

УДК 37.015.6

Олександр Шпак, доктор педагогічних наук, професор
Олександр Савенко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри позашкільної освіти
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ

Аналіз теоретичних положень у статті показав, що проблема економічної підготовки є багатоаспектним об'єктом і пов'язана з такими науками, як педагогіка, економіка, психологія, філософія, соціологія тощо.

Ключові слова: підготовка учнів, економічні знання, економічне мислення, виховання, трудова діяльність.

Літ. 29.

Александр Шпак, доктор педагогических наук, профессор
Александр Савенко, кандидат педагогических наук, доцент кафедры внешкольного образования
Национального педагогического университета имени М.П. Драгоманова, г. Киев

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ УЧЕНИКОВ

Анализ теоретических положений в статье показал, что проблема экономической подготовки является многоаспектным объектом и связана с такими науками, как педагогика, экономика, психология, философия, социология и др.

Ключевые слова: подготовка учеников, экономические знания, экономическое мышление, воспитание, трудовая деятельность.

Olexandr Shpak, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor
Olexandr Savenko, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor
of the Extracurricular Education Department
of M. Drahomanov National Pedagogical University, Kyiv

THEORETICAL BASIS OF THE ECONOMIC TRAINING OF STUDENTS

The analysis of the theoretical positions in the article shows that the problem of economic training is the multidimensional object and related with such sciences as pedagogy, economics, psychology, philosophy, sociology and others.

Keywords: training of students, economic knowledge, economic intellection, education, employment.

Постановка проблеми та аналіз основних досліджень. Соціально-економічні зміни, що відбулися протягом останніх років в Україні, потребують формування економічної компетентності нації взагалі та перегляду місця і ролі економічної освіти особистості зокрема. Особливо актуальним сьогодні стає виховання людини, яка на основі набутих економічних знань буде здатною усвідомлювати своє місце в економічних процесах суспільства, опрацювати й аналізувати економічну інформацію, орієнтуватися в економічних програмах уряду, виконувати основні економічні ролі, вступати в цивілізовані відносини і приймати економічно виважені рішення як для самореалізації в професійному і особистісному планах, так і в інтересах суспільства.

Наведене вище обумовлює необхідність перегляду традиційних та впровадження нових напрямів, змісту та форм підготовки учнів до життя, подальшої освіти та трудової діяльності. До числа пріоритетних напрямів роботи системи освіти можна віднести здійснення економічної підготовки учнів.

У цьому контексті можна стверджувати, **що теорія та практика здійснення економічної підготовки учнів** є сьогодні актуальним напрямом психолого-педагогічних досліджень.

Важливим елементом професійної підготовки, на думку О. Шпака¹, є економічна підготовка та освіта педагогічних кадрів. Сутність економічної освіти майбутнього вчителя він визначає як формування "чітких уявлень про наукові закономірності розвитку ринкової економіки, особливості ринкових відносин, цілеспрямоване формування економічних знань, високої

¹ Шпак О.Т. Економічна підготовка учнів в сучасних умовах господарювання / А.Т. Шпак. // Рідна шк. – 1991. – № 7. – С. 91 – 97. – С 3.

організованості та творчої ініціативи, вмілого, дбайливого ставлення до навколишнього середовища, вироблення звички практично використовувати економічні знання у навчально-виховному процесі” початкової ланки.

Економічна підготовка педагогічних кадрів, у концепції О. Шпака, “з одного боку, повинна бути спрямована на формування світогляду, переконаності і суспільно-політичної активності студентської молоді та виступати як відносно самостійний напрям діяльності вищого закладу освіти з формування економічних рис особистості, а з іншого – бути складовою загального та професійного навчання, підготовки членів суспільства до активної економічної діяльності”. Як цілісне педагогічне утворення вона розглядається науковцем у трьох аспектах: теоретичному, практичному й методичному. Структурно вона являє собою тривірневу систему, яка передбачає економічну освіту й виховання школярів (пропедевтичний рівень), вузівську підготовку (формульальний рівень) і післядипломну освіту (коригувальний рівень)². Кожен з рівнів забезпечує безперервність.

Проблема економічної підготовки учнів не є принципово новою для вітчизняної педагогічної науки.

У дослідженнях Л. Бляхмана³, І. Іткіна⁴, В. Попова⁵ було обґрунтовано поняття “економічне мислення”, розкрито його сутність, специфіку і структуру; визначено критерії, які дають можливість визначати рівні розвитку економічного мислення (глибина пізнання, історичність, науковість, масштабність, критичність, гнучкість, конкретність; визначено

фактори, що сприяють економічному розвитку особистості (сім’я, школа, економічні відносини в суспільстві тощо).

Крім того, П. Бунічем, І. Китовим⁶, К. Платоновим⁷, В. Феофановим⁸ було висунуто пропозицію щодо доцільності виділення особливої галузі знань на межі економіки і психології, спрямованої на дослідження закономірностей розвитку економічної свідомості людини.

У цей період економічну підготовку часто розглядали в контексті трудової підготовки учнів, і значна кількість педагогічних досліджень за цією проблемою (Ю. Васильєв⁹, В. Розов¹⁰, Д. Тхоржевський¹¹, О. Шпак¹² та ін.) була пов’язаною з трудовим, трудовим допрофесійним (професійним) навчанням. Як результат, було розроблено теоретичну модель системи економічної підготовки учнів середньої та старшої школи у процесі трудового навчання. Вона реалізовувалася не лише на відповідних уроках, але й у відповідній позаурочній діяльності учнів (виробничі екскурсії та виробнича практика, суспільно корисна праця і т. ін.). До програм з трудового профільного, допрофесійного та професійного навчання старшокласників було включено розділи, присвячені основам економіки та організації виробництва.

Можна стверджувати, що одним з головних теоретико-методологічних здобутків педагогічної науки в згаданий період в аспекті економічної підготовки учнів стала теза щодо необхідності її реалізації на фоні реальної навчально-практичної діяльності учнів економічного характеру. Багато дослідників цієї проблеми (І. Прокопенко¹³, І. Сасова¹⁴ тощо) вважали, що визначальною

² Шпак А.Т. Совершенствование организации экономического образования и воспитания старшеклассников: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / А.Т. Шпак. – К., 1984. – 25 с.

³ Бляхман Л.С. Перестройка экономического мышления / Л.С. Бляхман. – М.: Политиздат, 1990. – 271 с.

⁴ Иткин И.Б. Социологические аспекты теории и практики экономического воспитания : автореф. дис. ... канд. философии наук / И.Б. Иткин. – Челябинск, 1972. – 24 с.

⁵ Попов В.Д. Экономика плюс педагогика: очерки об экон. воспитании молодежи. – М.: Мол. гвардия, 1986. – 288 с.

⁶ Китов А.И. Экономическая психология / А.И. Китов. – М.: Экономика, 1987. – 301 с.

⁷ Платонов К.К. Проблемы способностей / К.К. Платонов. – М.: Мысль, 1972. – 312 с.

⁸ Феофанов В.П. Экономические отношения и экономическое сознание / В.П. Феофанов. – Новосибирск: Наука. (Сиб. отд-ние), 1979. – 270 с.

⁹ Васильев Ю.К. Экономическое образование и воспитание учащихся / Ю.К. Васильев. – М.: Педагогика, 1983. – 132 с.

¹⁰ Розов В.К. Экономическое образование и воспитание учащейся молодежи / В.К. Розов // Совет. педагогика. – 1982. – № 8. – С. 30 – 37.

¹¹ Трудова політехнічна школа : міфи і реальність (1917 – 1941 рр.) / [Д.О. Тхоржевський, А.В. Вихрущ, Г.В. Терещук та ін.]. – К., б.н.в., 1994. – 135 с.

¹² Шпак О.Т. Економічна підготовка педагогічних кадрів в системі безперервної освіти. – К.: Четверта хвиля, 2000. – 352 с.

¹³ Прокопенко І.Ф. Людина у світі економіки та бізнесу: експерим. підруч. для серед. загальноосвіт. шк. – Харків: Основа, 1995. – 310 с.

¹⁴ Сасова І.А. Основи економіки та бізнесу: практ. курс для учнів загальноосвіт. шкіл / І.А. Сасова, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 1999. – 67 с.

передумовою виявлення цілей і завдань економічної освіти, навчання та виховання учнів повинна стати саме їх практична діяльність економічного спрямування.

Особливості економічної освіти та економічного виховання учнів загальноосвітніх шкіл в умовах реформування планової економіки було висвітлено в роботах А. Абрамова, Л. Куракова, А. Сиротенка, Б. Шемякіна та інших вчених.

У цей період П. Атутовим, Є. Верещаком, Ю. Гільбухом, Г. Левченком, В. Мадзігоном, В. Оржеховською, О. Шпаком та іншими вченими досліджувалися особливості здійснення економічної підготовки учнів у процесі суспільно-корисної праці, роботи у шкільних кооперативах, учнівських виробничих бригадах і т. ін.

У ряді робіт О. Кондратенкова, В. Коровкіна, А. Нісімчука було розкрито особливості економічної освіти та економічного виховання учнів сільських шкіл в процесі трудової підготовки. Результати згаданих досліджень підтвердили припущення про те, що навчально-практична діяльність відповідної спрямованості, за умов дотримання відповідних організаційно-педагогічних умов (раціональний добір об'єктів праці; залучення учнів до планування навчально-практичної діяльності; використання об'єктів праці як засобу закріплення знань, умінь і навичок та стимулу для оволодіння новими знаннями тощо) є дієвим засобом активізації економічної підготовки учнів.

Набув певного поширення і такий напрям здійснення економічної підготовки учнів, як використання відповідного навчального матеріалу загальноосвітніх предметів. У роботах Ю. Васильєва¹⁵, Л. Мельникової¹⁶, І. Сасової¹⁷, О. Шпака та інших дослідників були висвітлені загальні підходи до здійснення економічної освіти, навчання та виховання учнів під час викладання

окремих загальноосвітніх предметів, визначено їх потенціал у плані реалізації завдань економічної підготовки.

Зокрема О. Амендом, І. Сасовою та іншими дослідниками було визначено перелік економічних понять, які могли бути засвоєні учнями неповної середньої школи за рахунок реалізації міжпредметних зв'язків¹⁸.

З набуттям Україною незалежності та кардинальними змінами в економічному базисі українського суспільства проблема економічної підготовки молоді набула особливої актуальності. У загальноосвітніх навчальних закладах у 10 – 11 класах розпочалося вивчення курсів з економіки, які за своїми завданнями, змістом та структурою наближалися до загальноосвітніх шкільних дисциплін. Протягом останніх років було створено декілька спеціалізованих середніх закладів освіти з економічною спеціалізацією (економічні ліцеї) та відкрито досить багато профільних класів у загальноосвітніх школах. Поступово впровадження навчальних курсів економічного спрямування перемістилося із старшої до середньої школи (8 – 9 класи). У деяких середніх професійно-технічних училищах та вищих навчальних закладах елементи економічної теорії й економіки відповідної галузі було включено до змісту підготовки студентів за спеціальностями, які безпосередньо з економікою не пов'язані. Проте, зміст економічної освіти у школах, СПТУ та вищих навчальних закладах не пов'язаний між собою і не утворює систему безперервної економічної освіти молоді.

За останні роки з'явилася низка досліджень, в яких висвітлено теоретичні та практичні аспекти реалізації безперервної освіти (В. Бондар, М. Ващенко, В. Маслов, О. Мороз тощо).

Щодо безперервності економічної освіти, то особливу увагу йому приділи видатні вчені-дослідники А. Нісімчук¹⁹, О. Падалка²⁰, В. Поляков²¹, І. Сасова²² та ін.

¹⁵ Васильєв Ю.К. Экономическое образование и воспитание учащихся / Ю.К. Васильев. – М.: Педагогика, 1983. – 132 с.

¹⁶ Мельникова Л.П. Некоторые экономические вопросы в воспитании учащихся средней общеобразовательной школы: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Л.П. Мельникова. – Челябинск, 1967. – 28 с.

¹⁷ Сасова І.А. Неперервна економічна освіта: навч. прогр. / І.А. Сасова, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. – К.: Четверта хвиля, 1997. – 176 с.

¹⁸ Аменд А.Ф. Пути совершенствования экономического воспитания учащихся в общеобразовательной школе: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / А.Ф. Аменд. – Челябинск, 1975. – 29 с.

¹⁹ Нісімчук А.С. Педагогічна технологія у сучасному вузі / А.С. Нісімчук, І.О. Смолук, О.С. Падалка. – К.: ІСДО, 1994. – 124 с.

²⁰ Падалка О.С. Особливості економічної освіти та виховання // Наукові записки : зб. наук. ст. / М-во освіти і науки України; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова; уклад. П.В. Дмитренко, Л.Л. Макаренко. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. – 268 с. – (Серія "Педагогічні та історичні науки"). – Вип. LXXVIII (78) – С. 3 – 11.

²¹ Поляков В.А. Непрерывное экономическое образование молодежи / В.А. Поляков, И.А. Сасова // Педагогика. – 1994. – № 4. – С. 19 – 26.

²² Сасова І.А. Экономическое воспитание школьников в процессе трудовой подготовки / И.А. Сасова, А.Ф. Аменд. – М.: Просвещение, 1988. – 192 с.

Зокрема, В. Поляков дає таке визначення: “Економічна підготовка передбачає неперервний характер навчання, постійний рух від простого до складного, поєднання вивчення економічних проблем з оволодінням знаннями інших наук”²³.

У цілому погоджуючись з автором, можна зазначити, що воно має загальний характер і охоплює широке коло питань.

На наш погляд, точним та відповідним проблемі економічної підготовки є визначення, наведене О. Шпаком: “Економічна підготовка – це процес систематичного накопичення і поновлення економічних знань, умінь і навичок, формування економічного мислення та культури, їх перманентної актуалізації згідно з новими змістовими та інституційними вимогами економічного середовища всередині країни та на глобальному ринку, виховання ініціативності, підприємливості, відповідальності за власну економічну поведінку, раціонального прийняття рішень з метою досягнення оптимального результату з максимальним застосуванням інтелектуального потенціалу індивідуума та оптимальними затратами наявних ресурсів”²⁴.

Отже, аналізуючи стан економічної підготовки в Україні в контексті безперервності, можна виділити такі напрямки її подальшого розвитку:

- економізація змісту предметів базового компонента загальної середньої освіти;
- впровадження окремого загальноосвітнього курсу для середньої школи або спеціальних курсів з основ економіки, підприємництва, бізнесу тощо для середніх (старших) класів (на сьогодні вже розроблено декілька варіантів програм з економіки для 1 – 10 класів), позашкільних навчальних закладів;
- спеціальна допрофесійна та професійна підготовка молоді в школах, фахових курсах, вищих навчальних закладах економічного профілю.

Реалізація економічної підготовки передбачає наявність відповідної інфраструктури, яка складається з основних, паралельних та додаткових структур.

До основних структур забезпечення здійснення економічної освіти належать загальноосвітні, позашкільні, професійно-технічні та вищі навчальні заклади; до паралельних – економічне навчання під час практики, підготовчі курси та відділення; до додаткових – різноманітні формальні об’єднання за інтересами (гуртки,

клуби, Мала академія наук, наукові товариства учнів тощо).

Сьогодні відсутність систематичної та розгалуженої системи позашкільної освіти щодо економічної підготовки є одним з факторів, що опосередковано впливає на підготовку майбутніх спеціалістів, рівень їх допрофільного навчання. Учні часто мають недостатньо чіткі уявлення про економіку в цілому та мету, завдання, про зміст праці фахівців з економіки зокрема. Здійснення економічної підготовки учнів у позашкільних навчальних закладах дозволило б позитивно вплинути на вирішення цієї проблеми.

Встановлено, що економічна освіта у навчальних закладах може реалізовуватися за трьома рівнями:

I рівень – загальна економічна підготовка всіх учнів, спрямована на засвоєння ними базового мінімуму знань про особисту, сімейну та загальну економіку. Цей рівень може бути реалізованим у початковій та основній школі.

II рівень – поглиблена профільна економічна підготовка, що має на меті підготовку до вступу у вищий навчальний заклад економічного профілю. Цей рівень може бути реалізованим у старшій школі (10 – 11 класи).

III рівень – допрофесійна або початкова професійна підготовка, яка передбачає залучення учнів старшої школи до питань економіки та бізнесу, формування практичних навичок підприємницької діяльності і, можливо, їх залучення до практичної педагогічно керованої та обґрунтованої продуктивної та комерційної діяльності.

На основі отриманих економічних знань учням слід удосконалювати економічне мислення, виробляти власний стиль, щоб свідомо застосовувати на практиці орієнтири економічної поведінки.

Орієнтація учнів на економічну компетентність, яку в житті можна досягнути, серйозно осмисливши вибір майбутньої професії, виду та сфери економічної діяльності.

Ми переконані, що сьогодні вивчення економіки має забезпечувати:

- розвиток економічної культури, економічного мислення учнів, спрямованого на критичний аналіз процесів і результативність діяльності;
- формування умінь самостійно набувати, засвоювати і застосовувати економічні знання, спостерігати і пояснювати сучасні економічні явища;

²³Сасова И.А. Экономическое воспитание школьников в процессе трудовой подготовки / И.А. Сасова, А.Ф. Аманд. – М.: Просвещение, 1988. – 192 с.

²⁴Там же. С. 12.

- розширення уявлень про професійну діяльність у сфері економіки, набуття і закріплення навичок обраного профілю;

- забезпечення рівня економічної підготовки, що дозволить старшокласникам продовжити навчання на економічних факультетах у вищих навчальних закладах.

Крім цього, для поглиблення і розширення змісту профільних предметів або забезпечення профільної прикладної і початкової професійної спеціалізації навчання пропонуються курси за вибором, які викладаються за рахунок варіативного компонента змісту освіти. У старшій школі, як профільній, зміст предмета “Економіка” представлений окремими спеціальними курсами, які враховують інтереси, здібності та життєві плани учнів, з одного боку, і відповідають профілю школи, з іншого. До варіативної частини профільної школи віднесено такі економічні курси: “Основи підприємницької діяльності”, “Власна справа”, “Основи менеджменту”, “Основи інтелектуальної власності”, “Основи споживчих знань”, “Основи сімейного господарювання” тощо.

Слід зазначити, що саме цей напрям економічної підготовки учнів є найбільш розробленим у теоретичному та практичному аспектах.

Підходи до розв’язання проблем підготовки учнів до підприємницької діяльності було висвітлено в ряді дисертаційних досліджень. Так, В. Дрижаком було обґрунтовано та експериментально перевірено її структурні елементи (мета, завдання, методи навчання), визначено шляхи підвищення її результативності. В дисертації наведено програму трудового навчання для 8 – 11-х класів, яку рекомендовано Міністерством освіти України для використання в середніх закладах освіти²⁵.

Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття) передбачає докорінне реформування всіх ступенів освіти, в тому числі – змісту, форм і методів здійснення економічної підготовки учнів.

У дослідженні К. Старченка розглянуто проблеми виховання підприємливості як професійно необхідної якості особистості в процесі

її навчально-трудової діяльності. При цьому одним із шляхів розв’язання цієї проблеми автор вбачав у впровадженні адекватної економічної підготовки. Крім того, дослідник показав, що навчально-трудова діяльність учнів повинна моделювати реальні умови підприємницької діяльності та ділові відносини, які їх супроводжують. Аналізуючи сутність підприємливості, К. Старченко визначив її як спрямованість особистості, до структури якої входять морально-інтелектуальні, вольові, емоційно-спонукальні та діяльнісно-практичні компоненти²⁶.

Дослідження О. Тополь присвячено формуванню готовності старшокласників до вибору професій сфери підприємницької діяльності. Її важливими компонентами автор вважає систему економічних знань та умінь, економічну культуру тощо. При цьому при здійсненні економічної підготовки дослідник виходить за межі трудового навчання й пропонує використовувати й інші форми її реалізації. Щодо власне готовності до підприємницької діяльності, то робота з її формування повинна, на думку О. Тополь, здійснюватися за такими напрямками: формування стійкого інтересу до діяльності та ціннісних орієнтацій і мотивацій особистості, спрямованих на досягнення успіху в підприємстві та таких, що не суперечать моральним нормам; формування системи економічних знань та умінь; розвиток економічної культури, професійно важливих якостей особистості і досвіду відповідної діяльності²⁷.

Особливої уваги заслуговують дослідження О. Падалки щодо підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів до економічного виховання учнів, а також професійно-економічної підготовки майбутнього вчителя у системі вищої педагогічної освіти. Зокрема, вченим досліджено проблеми теорії та практики професійно-економічної підготовки майбутніх учителів у вищих навчальних закладах України; розроблено нові підходи до відбору і структурування змісту та організації професійно-економічної підготовки майбутніх фахівців з урахуванням новітніх досягнень педагогічної науки, що ґрунтуються на застосовуванні сучасних уявлень про фахове спрямування навчально-пізнавальної діяльності²⁸.

²⁵ Дрижак В.В. Педагогічні основи підготовки старшокласників до підприємницької діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / В.В. Дрижак. – К., 1997. – 23 с.

²⁶ Старченко К.М. Виховання у учнів підприємливості у навчально-виховному процесі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / К.М. Старченко. – К., 1994. – 26 с.

²⁷ Тополь О.В. Формування готовності старшокласників до вибору професій сфери підприємницької діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / О.В. Тополь. – К., 1997. – 24 с.

²⁸ Там же.

Слід відзначити дослідження вченого щодо аналізу впливу педагогічних технологій на професійну підготовку особистості; роль інтенсивних освітніх технологій у навчально-виховному процесі; вивчення ефективності рефлексивно-інноваційних технологій управління; особливостей особистісно орієнтованих технологій, технології управління розвитком професійного мислення студентів.

Встановлено, що проблеми економічної підготовки учнів є актуальними не лише для України, але й у країнах Європи.

Майбутній громадянин країн Європи має стати учасником відносин виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних благ суспільства. Отже, у школі він повинен засвоїти засадничі знання, вміння, навички, орієнтації та алгоритми майбутньої поведінки та діяльності як працівника, агента обміну (наприклад, покупця), платника податків, інвестора, менеджера, споживача тощо.

З метою підготовки європейських учнів до участі у ринкових економічних відносинах здійснюється навчання, спрямоване на забезпечення їх грамотності як потенційних покупців, виховується здатність до критичного сприйняття рекламної продукції і збереження тверезого погляду на світ товарів, що продаються, відбувається ознайомлення з проблемами фінансів та грошей, засвоюються основи ощадливості та мистецтво поміркованості. Учні також вивчають способи захисту прав споживачів та структуру установ та організацій, які покликані допомагати громадянам у розв'язанні цих проблем.

Формування особистості не може проходити стихійно, цей процес вимагає цілеспрямованої та наполегливої праці. Успіх забезпечується точним знанням цілей та завдань виховання, засвоєнням закономірностей, які визначають формування поглядів, переконань, культурних цінностей особистості. Згідно з теорією соціального детермінізму, виховання характеризується як особливий процес, з допомогою якого певна спільнота намагається передати його членам свою культуру, включаючи норми життєдіяльності.

З'ясовано, що проектування особистості як продукту виховання повинно вироблятися на підставі замовлення суспільства. Це обумовлено тим, що держава та суспільство в цілому повинні контролювати процес виховання, щоб надати

можливість підростаючому поколінню отримати таку освіту, вибрати світоглядні цілі й орієнтири, які б дозволили в майбутньому брати активну участь в суспільному та економічному житті, розвивати свої інтереси та нахили. Тут держава повинна виступати гарантом, соціальним захисником.

Надзвичайної ваги набуває також і завдання ознайомлювати учнів із специфікою підприємницької діяльності, культивування підприємницьких здібностей і мотивацій. Не обов'язково всі учні мають стати фахівцями-менеджерами, але здатність у разі необхідності створити власну справу, зайнятися дрібним чи середнім бізнесом має бути нормативною якістю людини в розвиненому ринковому суспільстві.

Перелічені знання та уміння європейські учні набувають переважно у ході вивчення таких шкільних дисциплін, як: "Економіка", "Сімейна економіка", "Технологія", "Медіа-освіта", "Праця".

Слід відзначити, що важливу роль у реалізації економічної підготовки відіграє безпосередня виробнича практика, відвідування підприємств, де працюють батьки учнів, профорієнтаційна робота зі школярами, яка здійснюється в урочний та позаурочний час.

Отже, в сучасному суспільстві радше рівень життя визначає потреби, ніж навпаки. Молодь часто плутає дійсні потреби з ажіотажною зацікавленістю, модою, потягом до задоволення і витрачає з цієї причини кошти на другорядні та нежиттєві речі.

З'ясовано, що, на думку європейських фахівців, процес споживання не може сьогодні розглядатись тільки з функціональної точки зору, лише як купівля-продаж, але повинен враховувати особистісні диспозиції споживача та продавця, певні моральні компоненти їх взаємодії як запобіжника маніпуляцій інтересами особистості та програмування їх споживачької поведінки.

З огляду на це, надання дітям необхідних для споживача знань та умінь є водночас і особистісною, і суспільною проблемою. Її розв'язання вимагає обізнаності молодшої людини у таких головних аспектах процесу споживання, як: 1) реклама; 2) купівля товарів; 3) ринкова торгівля; 4) захист прав споживача²⁹.

З аналізу стану економічної підготовки молоді, можна зазначити, що існують сприятливі умови для її здійснення. Проте сьогодні її основні етапи не пов'язані між собою структурно, їх зміст не є спадкоємним і т. ін.

²⁹ Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame of Reference for an Assessment and Research Program- OECD (Draft).

Успішна реалізація поставлених логікою економічної підготовки цілей передбачає управлінську та виконавчу діяльність. Діяльність цих ланок спрямована на створення доцільної та добре скоординованої системи економічного всеобучу учнів, виховання в них високих моральних якостей. Слід зауважити, що ці дві ланки мають лише відносну систему підпорядкованості тому, що тісно взаємопов'язані між собою, вони доповнюють і впливають одна на одну. До управлінської ланки входять науково-дослідні економічні та педагогічні установи, лабораторії педагогічного новаторства, інститути післядипломної підготовки працівників освіти, адміністрації навчальних закладів. Названі структури визначають основні напрями розвитку економічної освіти і виховання, здійснюють перспективне планування роботи, створюють відповідне навчально-методичне забезпечення тощо. Вони вивчають і координують діяльність вчителів, сім'ї, громадських організацій, проводять аналіз результатів педагогічного експерименту, розробляють інноваційні технології економічного навчання та виховання молоді.

До виконавчої ланки відносять учителів та батьків. Вчителі вирішують такі завдання: розкривають учням основні економічні поняття, категорії, закони ринкової економіки, формують економічний світогляд учнів, організовують самостійну роботу учнів, сприяють становленню ціннісних орієнтирів підростаючого покоління. Далеко не останню роль в економічному вихованні дітей відведено сім'ї. Адже саме тут уперше в реальному житті дитина стикається з матеріальними клопатами, фінансовими доходами та витратами батьків, з такими економічними

поняттями, як "купівля", "витрати", "гроші". В родині необхідно прищепити дітям економічну самостійність та господарську підприємливість. Це одне зі стратегічних завдань економічного виховання. Отже, в цілому, економічне виховання переслідує цілком певні цілі і виконує такі завдання.

1. Застосування економічних знань, категорій, законів.

Кожна людина все своє свідоме життя перебуває в економічних відносинах з іншими людьми на приватному (офіційному) рівні і зацікавлена будувати ці відносини так, щоби отримати з цього певну користь. Це диктує потребу в економічній освіченості, економічних знаннях.

2. Формування економічної свідомості, економічного мислення, економічної культури.

Економічна підготовка учнів взаємопов'язана з економічною освітою, що включає в себе економічне навчання і виховання.

Висновок. Таким чином подальша розбудова України передбачає вирішення комплексу проблем, серед яких чільне місце посідає перехід господарства країни до соціально орієнтованої ринкової економіки. У свою чергу, вирішення цієї проблеми передбачає створення системи безперервної економічної підготовки населення, основними складовими якої є економічна освіта та виховання. Це обумовлює зміну вимог до завдань навчальних закладів щодо підготовки учнів до життя та праці у змінених соціально-економічних умовах. Тому, одним із пріоритетних напрямів роботи навчальних закладів сьогодні вважається здійснення початкової економічної підготовки підростаючого покоління.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2016

Я – прихильник

<i>малозвучної</i>	<i>незламної</i>
<i>чистої</i>	<i>маминої</i>
<i>лагідної</i>	<i>солов'їної</i>
<i>красивої</i>	<i>м'якої</i>
<i>потужної</i>	<i>єдиної</i>
<i>співучої</i>	<i>безцінної</i>
<i>могутньої</i>	<i>неповторної</i>
<i>барвистої</i>	<i>рідної ...</i>

УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ!

